

VĒLINĒS

Vėlinės – mirusiųjų šventė masiškumu lenkianti kitas metų, religines ir etnografines šventes. Gyvieji eina į kapines mirusiųjų aplankyti, o prietaringi žmonės tiki, jog mirusieji ateina pas gyvuosius. Žmonėse ir šiandien galime išgirsti šiurpiausių pasakojimų apie numirėlių apsilankymą pas gyvuosius. Gal nieko kito žmonės taip nebijo kaip numirėlių. Taip jau yra nuo seniausių laikų. Turbūt dėl to toks stiprus mirusiųjų garbinimo kultas. Vėlinių kilmė siejama su lietuvių tikėjimu, kad mirštant žmogui nuo kūno atsiskiria vėlė, kuri paskui bendrauja su gyvaisiais, juos lanko.

Vėlių garbei rengiamos šventės tradicija siekia pagonybės laikus. Ji būna rudenį, nuėmus nuo laikų derlių. Etnografai teigia, jog mirusiųjų ir protėvių kultas būdingiausias žemdirbių tautoms. Per Vėlines ruošia vaišes kapinėse arba namuose. Vaišėmis norėdavo pasigerinti vėlėms, kad jos nekenktų. Paprotys valgyti prie kapų, palikti ant jų duonos, košės, kiaušinių, laistyti kapus pienu, medumi, vynu labiausiai buvo paplitęs slavų, graikų, rumunų tautose. Toks paprotys buvo ir Lietuvoje. Seni žmonės pasakoja, kad anksčiau nebuvo papročio per Vėlines degti kapinėse žvakučių, kaip šiais laikais. Anksčiau vėlėms būdavo keliamos puotos. Dar XIX a. kai kuriuose Lietuvos regionuose ir kituose Europos kraštuose buvo paprotys ruošti kapinėse ar namuose vaišes, kviesti į jas savo mirusiuosius. Pavakarieniavus pačiose kapinėse, jose būdavo paliekama maisto vėlėms. Kartais kapai būdavo palaistomi medumi ir vynu. Vėliau ypatinga reikšmė priskirta ugniai. Manyta, kad ugnis pritraukia vėles, tad joms degamos žvakės. Degindami žvakes gyvieji susitaiko su mirusiais.

Vėlinės ir dabar švenčiamos visoje Lietuvoje. Šią dieną suvažiuoja visi šeimos nariai, kartu lanko artimųjų kapus. Kapai puošiami gėlėmis ir žalumynais, dedami vainikai, uždegamos žvakės. Bažnyčiose vyksta gedulingos pamaldos už mirusiuosius. Vienas iš pagrindinių šios dienos papročių yra bendros šeimos vaišės, kurių metu prisimenami mirusieji. Šiuolaikinį mirusiųjų pagerbimą sunku sieti tiek su protėvių kultu, tiek su religiniu mirusiųjų pagerbimu. Ne tik tikintys, bet ir netikintys savo pareiga laiko šią dieną nueiti į kapines, pagerbti artimųjų atminimą, išreikšti pagarbą tautai ir Tėvynei nusipelnusiems žmonėms. Tai yra visų vienybės, susitelkimo, rimties, ir susikaupimo diena, vykdam šventus tėvų ir protėvių priesaikus saugoti mirusiųjų atminimą.

Lietuvoje, kaip ir daug kur Europoje, buvo paprotys per Vėlines pjauti aviną, o jo mėsą išdalinti pavargėliams. Senovėje avis ar ožys buvo pjaunami ritualinei padėkos mirusiesiems už jų globą tais metais puotai. Gervėčių lietuviai elgetoms išdalyti būtinai kepdavo mažų bandelių, o avies mentelė aukojama bažnyčiai. Liaudies įsitikinimu, šią dieną buvo pavojinga vykti į kelionę arba net eiti naktį iš namų, ginti gyvulius ir naktį juos palikti lauke, nes numirusieji gali pakenkti. Vakare susirinkusi prie stalo šeimyna melsdavosi, valgydavo tylėdama, netyčia nukritęs maistas buvo paliekamas toms vėlėms, kurių nebuvo kam pakviesti. Ant stalo nakčiai palikdavo bendrų vaišių, nes mirusieji ir toliau buvo laikomi šeimos kolektyvo nariai, per bendrą maistą jie prisijungdavo prie bendrų rūpesčių. Kitą dieną maistą išdalindavo elgetoms. Buvo tikima, kad elgetos turi paslaptinę ryšį su mirusiais, yra lyg mirusiųjų ir gyvųjų tarpininkai. Todėl elgetas lietuviai gerbė, maitino, davė išmaldą. Išsilaiškė paprotys per Vėlines elgetoms dalinti maistą, o už jį prašo melstis.